

ДОБРОВОЛЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА МЕДИЦИНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ: АНАЛИЗ И ПРЕПОРЪКИ ЗА БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ

Златина Шотарова¹
e-mail: zlatina.shotarova@unwe.bg

Резюме

Настоящата публикация изследва развитието на доброволчеството в медицинските университети в България. Чрез анализ на наличната от университетите публична информация са изведени ползите както за самите студенти (развитие на ключови умения, професионална ориентация и др.), така и за обществото като цяло. Настоящата разработка има за цел да представи и анализира добри международни практики, свързани с доброволчеството и да изведе препоръки за насърчаването му в образователните институции. В публикацията са използвани DESK анализ, анализ на статистически данни, SWOT анализ, както и синтез на информация от официалните интернет страници и профилите в социалните мрежи Facebook и INSTAGRAM на медицинските университети в страната с цел идентифициране на съществуващи доброволчески практики и инициативи и анализ на начина, по който университетите организират и насърчават доброволчеството сред студенти, служители и преподаватели. Ограничение на настоящата разработка е, че анализът на официалните профили на медицинските университети в социална мрежа Facebook обхваща периода септември 2024 г. – април 2025 г.

Ключови думи: доброволчество, медицински университет, социална ангажираност, общество

JEL: I23, O19

Увод

Доброволчеството играе ключова роля за развитието и прогреса на държавите, като носи множество ползи както за отделния човек, така и за обществото като цяло (Veleva, 2025). Според държавния университет на Западен Кънектикът за индивида то предоставя възможности за личностно развитие, придобиване на нови знания, умения и опит, включително и с професионална насоченост, разширяване на социалните контакти и повишаване на самочувствието чрез осъзнаването на приноса към другите. Участието

¹ Главен асистент, доктор, катедра „Публична администрация“, факултет „Администрация и управление“, УНСС, ORCID: 0000-0003-2741-2673

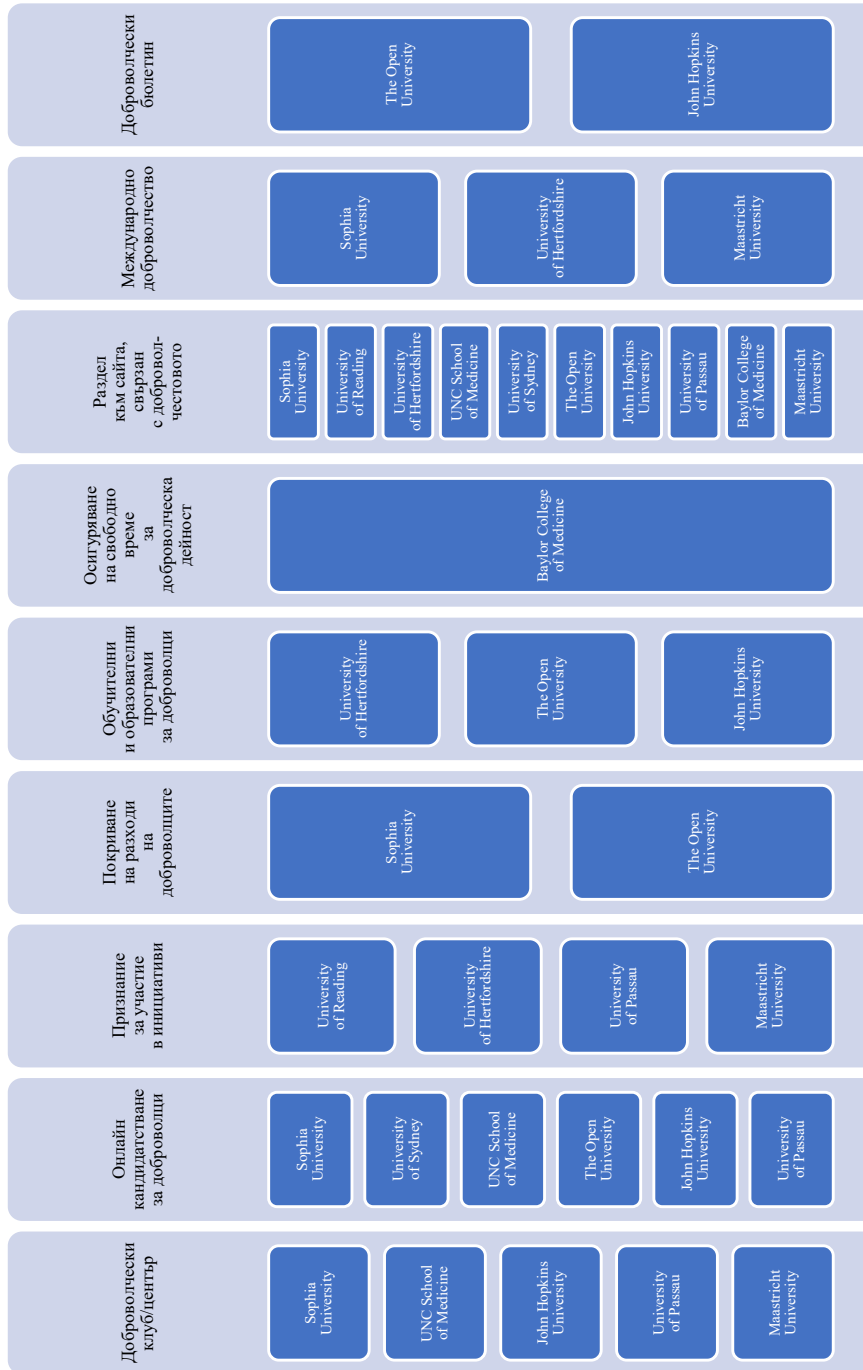
в доброволчески дейности може да доведе до чувство за цел и принадлежност към обществото или институцията, както и да помогне за по-добро разбиране и справяне със социалните проблеми и нужди на хората (Ariza et al, 2020). За обществото, доброволството е движеща сила за позитивна промяна и развитие (UN Volunteers, 2022), като допринася за решаването на различни социални, екологични, хуманитарни и др. проблеми (Alias, Ariffin, Noor, 2021). То укрепва гражданското общество и насърчава солидарността, ангажираността и сътрудничеството между хората. Отчитайки ключовото значение на доброволството за развитието на обществата, на 17 декември 1985 г. Обединените нации (ОН) постановяват с резолюция A/RES/40/212 на Общото събрание 5^{ти} декември да бъде обявен за Международен ден на доброволеца (United Nations, 1985). ОН дефинира доброволството като „широк набор от дейности, включващи традиционни форми на взаимопомощ, формално предоставяне на услуги и други форми на гражданско участие, предприети по свободна воля, за общото благо, където паричното възнаграждение не е основният мотивиращ фактор“ (United Nations, 2002). Според Международната организация на труда (МОТ), доброволството играе ключова роля за развитието на държавите и техните икономики, както и допринася за социално сближаване и насърчава участието на гражданите в обществения живот (ILO, 2016). Включително Програмата на ОН за устойчиво развитие до 2030 г., съдържаща 17 конкретни цели свързани с премахване на бедността, ограничаване на неравенствата и несправедливостта възприема и утвърждава доброволството като ключов фактор и средство за постигането на тези цели (UN Volunteers, 2020).

Доброволството се разграничава на организирано и неорганизирано (формално/неформално). Формалното доброволчество се отнася до доброволчески дейности, извършвани в официални структури като неправителствени организации (НПО), публични или обществени институции, докато неформалното доброволчество се извършва директно и неофициално, без посредничеството на институция. (Şentürk, Tüylüoğlu, 2022, с. 51). При организираното доброволчество са налице множество ползи – дейностите често са ясно структурирани, с поставени конкретни цели, задачи и роли за доброволците и има възможност за осъществяване на контрол, което е предпоставка за тяхното успешно планиране и изпълнение. Също така, организираното доброволчество спомага за максимизиране приноса на доброволците, укрепва общностите и допринася за ограничаване и преодоляване на ключови проблеми на обществата.

Насърчаване на университетското доброволчество и добри практики

Според DuBois (2020) младежкото доброволчество е ключова предпоставка за справяне с различни социални проблеми и в оказване подкрепа на общността. От друга страна, университетското доброволчество в контекста на здравеопазването и медицинските науки се дефинира като безвъзмездна дейност, извършвана от студенти, изследователи или професионалисти от академични институции, които подкрепят инициативи, свързани с общественото здраве (Rab et al, 2025). Насърчаването на доброволчеството във висшите учебни заведения е от първостепенно значение, тъй като младите хора са в основата на напредъка на всяка държава и се възприемат като движеща сила за нейното икономическо и социално развитие. Подобни действия и инициативи утвърждават университети като социално ангажирани институции и подготвят студентите за активна и отговорна роля в обществото и в бъдещето на страната (Zuki et al, 2024). Координацията, сътрудничеството, политиките и стратегиите в областта на доброволчеството в дадена институция са ключова предпоставка за успешното внедряване и прилагане на доброволчески практики и засилване интереса и ангажираността на доброволците (Güntert, Wehner, Mieg, 2022). Също така, ангажираността на служители, преподаватели и студенти в доброволчески инициативи е определяща за репутацията на висшите учебни заведения и демонстрира тяхната обществена отговорност. Техните действия и поведение изграждат позитивен обществен образ на институцията (Widarko, Anwarodin, 2022). Въпреки този факт, ползите от доброволческите дейности не носят позитиви единствено за обществото и висшите учебни заведения, а и за самия индивид. Участието в подобни инициативи спомага за изграждане на умения като работа в екип, подобрява комуникацията, сътрудничеството, възможността за решаване на проблеми, които насърчават личностното развитие (Arbain et al, 2023). Множество автори, сред които Joseph и Carolissen (2022), Sekar и Dyaram (2021), Alsuwaidi, Powell, Alhashmi, Khamis, Zary (2022) и др. отчитат и факта, че студентите, които извършват доброволческа дейност обикновено подобряват и своите академични резултати.

Предвид доказаното положително въздействие на доброволчеството в университетските среди, представянето на добри практики е съществено за идентифицирането на успешни модели, които могат да бъдат адаптирани към българските медицински университети. Анализирана, адаптирана спрямо българския контекст и впоследствие приложена, добрата практика е изпитан подход за действие. За целта е направен обзор на доброволческата дейност и нейната организация в десет чуждестранни университета. Техният подбор е продиктуван от географската им разположеност в различни части на света, даващ глобален поглед върху различните подходи към доброволчеството в университети.

Фигура 1: Добри университетски доброволчески практики

Източник: Автор

А) *Sophia University, Япония.* Основен стълб в образователната философия на университета, в който се обучават и студенти от специалност „медицинска сестра“, е доброволчеството, което е залегнало и в неговото мото „За другите, с другите“. В университета вярват, че участието в дейности, насочени към общността, допринася за личностното израстване и за подобряването на академичните резултати на студентите. В образователната институция е създадено „Бюро за доброволчество“, което активно подкрепя студентските доброволчески инициативи както в Япония, така и в чужбина. Тези инициативи се осъществяват чрез множество доброволчески извънкласни групи, както и индивидуалната ангажираност на студенти и преподаватели. Бюрото предоставя широк спектър от информация за доброволчески възможности, документираща дейностите си, осигурява възможност за онлайн кандидатстване и оказва финансова подкрепа на студенти, които се ангажират с помощ при възстановяване след природни бедствия, като покрива разходи за планиране и транспорт.

Б) *University of Reading, Великобритания.* Университетът в Рединг разполага с раздел към своята интернет страница, свързан с доброволчеството. По този начин студентите могат да се запознаят с различните инициативи в учебното заведение, като те се разделени в три основни категории – на място в университета, на местно равнище и онлайн. Онлайн доброволчеството представлява гъвкава форма за участие в подобен тип дейности, като отваря повече възможности пред всички заинтересовани участници в процеса (Тончева-Златкова, 2025). Политиката на университета включва и програма за признаване на умения (*The Reading Experience and Development Awards*), която зачита и насърчава доброволческите дейности по време на обучението на студентите в университета.

В) *University of Sydney, Австралия,* в който има и факултет по медицина, осигурява възможност за кандидатстване на доброволци през интернет страницата на университета, като е налична опцията да се избира в каква насоченост да е подкрепата: осигуряване на подкрепа като ментор, организация и съдействие при събитие, участие в изследователски проект, осигуряване на стаж за студенти, подпомагане на студенти или възпитаници на университета, които са се преместили в района и др.

Г) *University of Hertfordshire, Великобритания.* Ангажиран с организирането и изпълнението на доброволческите дейности в образователната институция е Студентският съвет. На интернет страницата на Студентския съвет има раздел свързан с разнообразни настоящи и предстоящи доброволчески инициативи, от участие в организиране на университетски събития, сред които почистване и облагородяване, здравни и благотворителни каузи, инициативи, свързани с равенството и приобщаването на студентите и др. В

учебното заведение се организират и множество обучителни курсове, които да са в помощ на доброволците за тяхното личностно и професионално развитие. За признание приноса на доброволците към каузите, в края на всяка учебна година на участниците се връчват официални сертификати. Университетът предлага и възможности за включване и към международни благотворителни проекти.

Д) *The Open University, Великобритания.* Доброволческата дейност се организира и извършва също не от доброволчески клуб или център, а от Студентския съвет на университета. През интернет страницата на Студентския съвет заинтересованите лица могат да се запознаят с настоящите доброволчески инициативи и да разгледат каталог за предстоящите дейности. Кандидатите могат да заявят своето участие директно през сайта. На страницата може да бъде открит и „Доброволчески бюлетин“, съдържащ новини и информация относно доброволческите дейности, за който бюлетин желаещите могат да се абонират. Разходи на университетските доброволци, свързани с пътуване, настаняване, дневни и др. се покриват от университета, съгласно неговата политика. Студентският съвет предлага и обучение за доброволците, в зависимост от спецификата на дейността, която следва да се извършва.

Е) *UNC School of Medicine, Северна Каролина, САЩ.* В университета има създадена Студентска коалиция за здравни действия (Student Health Action Coalition). Макар да не е буквално доброволчески клуб, коалицията извършва цялостната дейност по доброволческите каузи и инициативи в университета. Чрез налична подстраница към официалната интернет страница на университета, заинтересованите могат да се информират за извършваните доброволчески дейности в сферата на здравеопазването, като има както различни клинични програми, така и дейности, насочени към общността. В доброволческите инициативи могат да се включват студенти, докторанти, преподаватели и университетски служители, които са членове на образователната институция, като заявка за участие може да се подаде и директно през интернет страницата. Освен запознаването и включването към доброволчески инициативи, заинтересовани страни могат да дарят средства отново през сайта.

Ж) *John Hopkins University, Балтимор, САЩ* е университет с традиции, свързани с инициативи в полза на обществото. В образователната институция идеята за ангажираност към социалните проблеми на обществото се заражда още през 50^{те} и 60^{те} години на XX век. В началото на 90^{те} е създадена Служба за доброволчески услуги, чийто наследник днес е Центърът за социална ангажираност (Center for Social Concern). За различните инициативи доброволците могат да кандидатстват онлайн през интернет страницата на

институцията. Център извършва и обучителни курсове за доброволците. На сайта може да бъде намерен календар с предстоящи инициативи, както и новини за настоящите дейности, демонстрирайки високата ангажираност на университета към гражданите и обществото.

3) University of Passau, Германия. „Всичко, което можеш да направиш“ (AllYouCanDo) е програма на Службата за международна подкрепа към университета в Пасау, чиято цел е да свързва с разнообразни доброволчески дейности както съвместно с местни организации, така и с университетски инициативи. Програмата работи на принципа на доброволческа агенция, която организира доброволчеството в университета. За участие в инициативите на доброволците се издава сертификат, за признаване на техния принос. Желаетелите могат да кандидатстват директно през интернет страницата на университета.

И) Baylor College of Medicine, Тексас, САЩ. Университетът е инициатор на здравни инициативи, с което засвидетелстват своята ангажираност към обществото. На интернет страницата на учебното заведение могат да бъдат открити различни доброволчески дейности, към които кандидат-доброволците могат да се включат. Осъзнавайки приноса на доброволчеството към доброто на обществото, в университета има политика за осигуряване на свободно време за преподаватели и служители, които извършват подобна дейност.

Й) Maastricht University, Нидерландия. Чрез Порталът за личностно и професионално развитие на университета в Маастрихт студентите имат възможност да вземат участие в множество доброволчески инициативи, разделени в 16 категории, сред които изкуство и култура, деца, общество, здраве, организационни, спорт, образование и др., като се насърчава включително и международното доброволчество. Според философията на образователната институция, доброволчеството засилва гражданската ангажираност и спомага за личностното развитие. В тази връзка, университетът признава работата на доброволците, като награждава тяхната отдаденост със значка „edubadge Global Citizenship“.

Видно от гореизложената информация, практиката на университетите е разнообразна. В пет от общо десетте разглеждани университета доброволческата дейност е организирана като отделна структура (доброволчески клуб/център) или е част от вече обособени структури като Студентския съвет. Онлайн кандидатстването за различни доброволчески каузи е възможно през сайтовете на шест от образователните институции – университетите в Япония, Сидни, Северна Каролина, Великобритания, Балтимор и Германия. Под различни форми четири от университетите оказват признание за доброволците от институцията – чрез сертификати, почетни значки и др.

Два от университетите (Sophia University, Япония и The Open University, Великобритания) от наличната публична информация осигуряват финансови средства за нощувки, транспорт, дневни и др. разходи за доброволците при изпълнение на тяхната дейност. За три от десетте университета е налична информация за извършване на обучителни и образователни програми/курсове, свързани с определени доброволчески инициативи, съобразени с конкретната специфика на задачите, които доброволците следва да изпълняват. Единствено Baylor College of Medicine има разписана университетска политика за осигуряване на свободно време за доброволческа дейност за своите служители и преподаватели, като по този начин се насърчават подобни инициативи. Всички разгледани университети имат раздел или подстраницата към официалните си интернет страници, свързани с доброволчеството, което свидетелства за тяхната ангажираност към обществото. Международните доброволчески инициативи се насърчават и подкрепят от университетите в Япония, Хертфордшир (Великобритания) и в Нидерландия. Два от десетте университета (Sophia и John Hopkins) поддържат доброволчески бюлетини, които са достъпни през интернет страницата на университетите и студентите или членове на организацията имат възможност да се абонират за тях.

Анализ на университетското доброволчество в България

Към 2025 г. в България има четири медицински университета (МУ) – в София, Пловдив, Варна и Плевен и три факултета по медицина към Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Тракийския университет в Стара Загора и Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“. За целите на настоящата разработка, изброените университети ще бъдат разглеждани в тяхната цялост. Анализът на доброволческите дейности и практики в представените университети в България е изведен посредством наличната публична информация в официалните интернет страници на висшите учебни заведения, като обхваща периода 2017 – 2025 г., както и от профилите им в социалните мрежи Instagram и Facebook, като последната се отнася за периода септември 2024 г. – март 2025 г. Най-голяма публична видимост на доброволческата дейност е налице в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, включително и на официалната страница на университета в двете разглеждани социалните мрежи. Освен това, университетът във Варна е единственият, който има публикуван списък с дейности, насочени към общността, включително организиране на литературни беседи, кръгли маси, дискусии на здравни теми, информационни срещи и др. (МУ-Варна, 2023). Макар да липсва актуална информация за 2024 г. и 2025 г., списъкът включва 101 университетски инициативи за периода 2017 – 2023 г. Чрез своята интернет страница, МУ-Варна набира добро-

волци за различни здравни и изследователски каузи, като желаещите могат да се включат към тях след свързване с лице за контакт, поради липса на възможност за онлайн кандидатстване. Информация за екологични инициативи има публикувана на интернет страниците на МУ-Варна, на Бургаския държавен университет и на Тракийския университет. Всички разглеждани университети осъществяват разнообразна доброволческа дейност (здравна, образователна, благотворителна) с външни организации на национално и местно ниво, като информация за съвместна инициатива на наднационално ниво има публикувана единствено МУ-Плевен, заедно с Китайския културен център и Българо-китайската асоциация по традиционна китайска медицина. Признание от университета за положените доброволчески усилия от страна на студенти и преподаватели е налично на интернет страниците на МУ-Варна и МУ-София. Още повече, и двата университета признават доброволческата дейност в лечебните заведения на свои студенти в борбата с COVID-19 като част от преддипломния стаж или като учебна заетост. МУ-София включително осигурява финансово стимулиране за студентите доброволци, с разписана методика за предоставянето му (МУ-София, 2020). Всички представени университети осъществяват и благотворителна дейност, посредством различни кампании и организиране на благотворителни базари. Категоризиране на доброволческата дейност във висшите учебни заведения в страната е изведено във фигура 2.

Източник: Автор

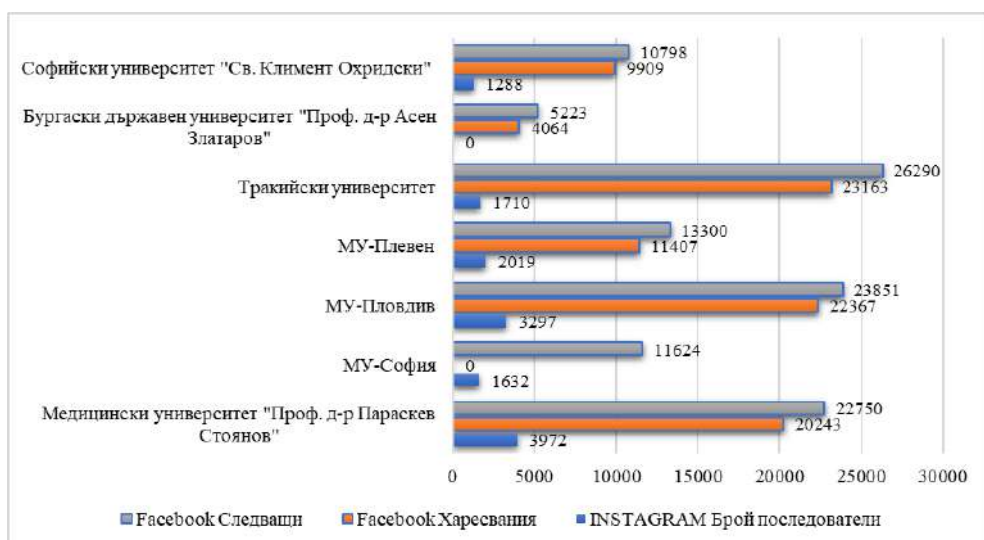
Фигура 2: Видове доброволческа дейност в медицинските университети в България

От всички изброени категории дейности, най-често могат да бъдат открити в публичното пространство здравни инициативи, включващи организиране на безплатни прегледи, набиране и ангажиране на доброволци в болничните отделения, във връзка с пандемията от COVID-19 през 2020/2021 г. и провеждане на здравни информационни кампании. Включване на студенти към доброволчески инициативи, особено със здравна насоченост е от ключово значение за развитие на техните умения, предвид ролята им на бъдещи здравни специалисти (Siqueira et al, 2022). Изследователските инициативи се отнасят предимно до събиране на доброволци за участие в различни проучвания. Хуманитарните дейности се свързват с оказване на помощ при пожари, наводнения и др. природни бедствия. Примери за организационна доброволческа дейност са набиране на доброволци за участие в Алея на книгата, оказване на помощ при организиране на събития и др. Към образователните инициативи спадат информационно-обучителни срещи и кампании. В интернет страниците на университетите и техните профили в социалните мрежи може да бъде открита информация и за дарения и благотворителност – събиране на средства за лечение, благотворителни базари и др. Макар организирано от образователните институции, доброволството в университетите в България не е обособено в отделна структура като доброволчески клуб или център, което носи своите негативни последствия, изразяващи се в затруднена комуникация и координация, трудности при информирането на членове на институцията за различните дейности и тяхното активно ангажиране. Липсва публично достъпна информация по какъв начин е структурирана доброволческата дейност в университетите, кои са отговорните за организирането и изпълнението, по какъв начин се набират доброволци и т.н.

Информираност на обществото чрез социалните мрежи Facebook и Instagram

Социалните мрежи са изключително полезен инструмент за насърчаване на доброволството и дават възможност за разширяване обхвата на доброволческата дейност (Nor, Aji and Yusof, 2023). Социалните мрежи спомагат на образователните институции да запознаят обществото със своите цели, мисия, проекти и планове, включително и с доброволческата си дейност (Khasawneh, Khasawneh, 2024). По данни на Националния статистически институт (НСИ) в България значително расте броя на лицата, регулярно ползващи интернет всеки ден или поне веднъж седмично – от 66,8% към 2019 г. до 81,9% през 2024 г. (НСИ, 2024). По данни на Statista, над 4,4 млн. души използват социалната мрежа Facebook към юли 2024 г. и 1,95 млн. използват Instagram

към август същата година. Запознаване и информиране на обществото с дейността, извършвана от образователната институция, включително и доброволческа, е ключово за изграждане на имиджа на висшето учебно заведение и засвидетелства ангажираността му към проблемите на общността.

Източник: Автор

Фигура 3: Аудитория на образователните институции в социалните мрежи Facebook и Instagram към 7.04.2025 г.

Интересът на индивидите и обществото към даден университет може да бъде измерен чрез представяне на неговата аудитория, а именно броя на хората, които се интересуват и информират за новини, дейности и инициативи в образователната институция. В социалната мрежа Facebook аудиторията се разделя на две категории – харесвания и следване, като хората, които харесват страницата не е задължително да я следват и обратното. Графиката свидетелства за предпочитания към социалната мрежа Facebook, в сравнение с Instagram, което е в корелация с изведения общ брой потребители в национален мащаб. Най-голям е интересът на гражданите във Facebook към Тракийския университет (26 290 следващи страницата, 23 163 харесвания), следван от МУ-Пловдив (23 851 следващи, 22 367 харесвания), Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна (22 750 следвания, 20 243 харесвания), МУ-София (11 624 следвания, липсва информация за броя харесвания), МУ-Плевен (13 300 следвания, 11 407 харесвания), Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (10 798 следващи, 9 909 харесвания) и на последно място се нарежда Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ с 5 223 следва-

ния и 4 064 харесвания. Класирането спрямо броя на аудиторията в Instagram се различава от това във Facebook – с най-голям брой последователи в Instagram е Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна (3 972 души), следван от МУ-Пловдив (3297 души), МУ-Плевен (2 019 души), Тракийския университет (1 710 души), МУ-София (1 632 души) и на последно място се нарежда Софийският университет „Св. Климент Охридски“. Бургаският университет „Проф. д-р Асен Златаров“ няма официална страна в социалната мрежа Instagram.

SWOT анализ на университетското доброволчество

Извършеният SWOT анализ на доброволството в университетите позволява систематично да се идентифицират силните и слабите страни, както и възможностите за развитие и потенциалните заплахи. Тази информация е ключова за разработването на ефективни стратегии за насърчаване на доброволческите инициативи и подобряване организацията на процеса, което води до по-голям принос както за студентите, така и за обществото.

Източник: Автор

Фигура 4: SWOT анализ на доброволството в медицинските университети в България

Представените силни страни извеждат положителния ефект от доброволството във висшите учебни заведения. Включването в доброволчески

инициативи предоставя на студентите възможности да развият своите практически умения, включително комуникация, организация и работа в екип, а също така да обогатят своите знания и опит в реална среда. Участието в подобни дейности насърчава чувството за гражданска отговорност, съпричастност и за принадлежност към институцията. Доброволчески инициативи, обвързани с бъдещата професионална реализация от друга страна осигуряват и възможност на студентите да се ориентират за своето бъдещо кариерно развитие (Valcheva, 2020).

Като слаба страна на доброволчеството, осъществявано в медицинските университети/факултети, може да се изведе наличието на времеви ограничения, породени от високата натовареност. В резултат на интензивното обучение, студентите могат да изпитат трудности да отделят време за участие в доброволчески дейности и инициативи. Доброволчеството във висшите учебни заведения следва да е структурирано и ясно организирано, да е налице комуникация и взаимодействие между всички участници в процеса. Липсата на подобна организация се явява предпоставка за демотивиране на доброволците да взимат участие в подобни дейности. Както вече беше изведено, доброволчеството не се свързва с желание за материално възнаграждение, а се отнася до безвъзмездно влагане на време, усилия, знание и опит в полза на отделни индивиди, каузи или обществото като цяло (МС, 2024). Въпреки това, признанието от институцията за извършената от доброволците (студенти, служители, преподаватели) дейност чрез сертификати, публично оповестяване на участието им и др. е ключово за мотивирането им, тъй като по този начин се признава техния принос и се засвидетелства уважение от страна на образователната институция към отделния индивид-доброволец.

Създаването на доброволчески център/клуб към медицинските университети е възможност за изграждане на ясна структура на доброволческите дейности и практики. По този начин кандидат-доброволците могат да бъдат своевременно информирани и насърчавани да вземат участие в настоящи и бъдещи кампании и инициативи. Основаването на подобна структура цели изграждане на ефективна организация и управление на доброволческата дейност в институцията, потвърждавайки нейната социална ангажираност. Ефективната организация на доброволческите дейности е ключова и за успешното изпълнение на инициативи, насочени към подпомагане по време на кризи и природни бедствия. Партньорства с външни организации – общински структури, НПО, като Българския червен кръст (БЧК) и различни международни доброволчески организации, например Младежки доброволци на ОН дават възможност да се разшири обхвата на доброволческите инициативи и да улесни участието на доброволците в

дейности, насочени към нуждите на общността. Също така организирането на съвместни доброволчески практики с лечебни и здравни заведения в страната е предпоставка за подсилване на здравната система (Thomas et al, 2020) чрез ограничаване недостига на медицински специалисти.

Намаляването на мотивацията на студентите за участие се дължи на множество фактори, сред които липса на ефективна организация на доброволчеството в дадената образователна институция, пораждаща не-ефективна комуникация, координация и възможност за взаимодействие между участниците (Normah, Lukman, 2020). Липсата на признание за дейността им също е предпоставка за слаба ангажираност, както и пренатовареност по време на учебния процес. Ако доброволчеството е включено в учебните програми или под някаква форма придобие задължителен характер, съществува риск от демотивация и избягване от същността на доброволчеството, а именно даряване на личен принос в полза благо на обществото.

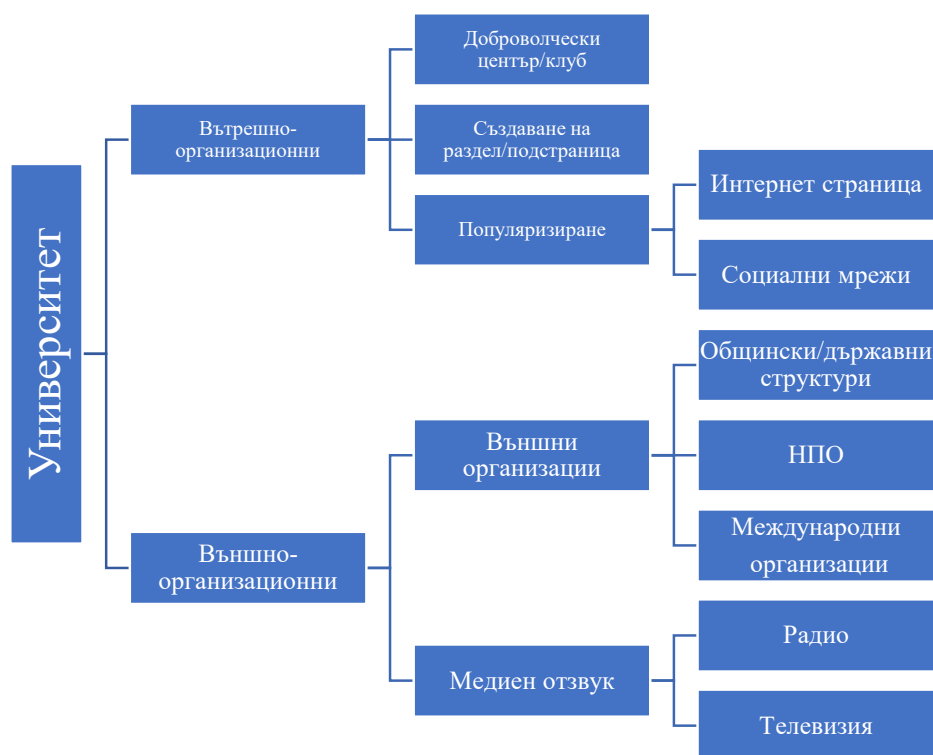
Препоръки за насърчаване университетското доброволчество

Представеният анализ спомага за изграждане на цялостна картина на доброволчеството в медицинските университети в страната. Изведените от анализа констатации и представените добри международни практики служат като основа за формулиране на конкретни препоръки, насочени към бъдещото развитие и усъвършенстване на доброволческите инициативи във висшите медицински учебни заведения в страната:

- **Създаване на доброволчески клубове/центрове в университетите.** Създаването на доброволчески клуб/център по примера на представените университети в Япония, САЩ, Великобритания, Германия и Нидерландия позволява по-добро планиране, координация и управление на доброволческите инициативи. Основаването на подобен тип структура носи множество предимства, сред които насърчаване на доброволческите дейности в университета, включително и по идеи на студентите, подобряване имиджа на висшето учебно заведение, изграждане на университетска доброволческа общност, осигуряване на възможност за придобиване на знания, опит и умения, привличане и ангажиране на повече студенти и др.
- **Създаване на раздел/подстраница** към интернет страницата на университета, свързана с доброволчеството/доброволческия клуб. Подобен раздел дава възможност на заинтересованите доброволци детайлно да се запознаят с настоящи и предстоящи инициативи, което значително подобрява тяхната информираност и е предпоставка за включването им в подобни каузи. Също така, осигуряването на възможност

за онлайн кандидатстване и включване към конкретна инициатива през интернет страницата на университета, би улеснила както студентите, така и организаторите. По този начин се подобрява и комуникацията помежду им и управлението на процеса става по-ефективно.

- **Съвместна работа с други организации**, включително международни организации, подобно на практиката на Sophia University, Япония и университетите в Хертфордшир, Великобритания и в Маастрихт, Нидерландия, както и с НПО, общински/държавни структури и др. с цел насърчаване на доброволчеството. Чрез сътрудничество и координирани действия се увеличава възможността за постигане на по-добра ефективност от доброволчеството и съответно по-големи ползи както за бенефициентите, така и за доброволците. Например сътрудничество с организации като БЧК спомага доброволците да обогатяват своите знания, умения и опит в реални ситуации, което е изключително полезно, особено за студенти в медицински университет/факултет.
- **Популяризиране на доброволческите инициативи**, провеждани от служители, преподаватели и студенти на интернет страницата на университета, както и в профилите на институциите в различните социални мрежи (Facebook, Instagram, Twitter и др.). Ползите могат да бъдат разгледани в две основни направления – от една страна, представяне на ангажираността към обществото на дадената институция, повишавайки по този начин нейния престиж и ангажираност към обществото. От друга страна, популяризирането е предпоставка за привличане и мотивиране на все повече студенти доброволци към различни каузи и доброволчески инициативи.
- **Медиен отзвук**, с цел запознаване на гражданите на локално/национално равнище с различните настоящи и предстоящи каузи и инициативи. Отразяването на подобни действия, организирани от университета, от една страна легитимира и утвърждава неговата социална ангажираност, засилвайки имиджа и репутацията му в обществото, а от друга страна е предпоставка за увеличаване интереса и мотивацията и на други членове на образователната институция да се включат в доброволчески дейности.

Източник: Автор

Фигура 5: Препоръки за развитие на доброволчеството в университетите

Предложените авторови препоръки могат да бъдат обособени в две основни категории – вътрешни и външни за организацията (фигура 4). Докато външните са зависими от множество фактори и често изискват значително време за изпълнение, особено когато става въпрос за изграждане на сътрудничество с външна организация, то вътрешноорганизационните зависят изцяло от отдадеността и политиките на университета, насочени към насърчаване на доброволчеството. Въпреки този факт, прилагането на препоръките в цялост – както вътрешните, така и външните за организацията, би максимизирало потенциалните ползи и би превърнал университета в институция, която освен за своите служители, преподаватели и студенти, ясно демонстрира, че е ангажирана и към благото на обществото (Горчилова, Тончева-Златкова, 2024).

Заклучение

Доброволчеството в XXI век придобива все по-голямо значение за изграждането на устойчиви и социално отговорни общества. Необходимостта от създаване на университетско организирано доброволчество, особено в медицинските учебни заведения, излезе на преден план по време на пандемията от COVID-19. Чрез доброволчество университетите демонстрират своята отдаденост и ангажираност към решаването на социални и здравни проблеми и оказват своята подкрепа на общността, което значително допринася за репутацията им (Toncheva-Zlatkova, 2023) и изграждане на обществено доверие. Извеждането, анализирането и адаптирането на добри доброволчески практики на университети от световно равнище е предпоставка за промотиране на доброволческата дейност в университетите и сред обществото. Анализът на текущия статус на университетско доброволчество показва, че в медицинските университети и университетите с факултети по медицина в България се осъществяват разнообразни доброволчески инициативи, но липсата на ясна организация и популяризиране на дейностите в интернет пространството ограничава потенциалния принос и ползи за общността. Следователно, насърчаването и ефективното организиране на доброволческа дейност свидетелства за социална отговорност и ценностна ориентация на висшето учебно заведение.

Спонсориране на научното изследване

Тази публикация е част от дейностите по проект „Доброволчеството като подход за изграждане на устойчиви университетски общности“, финансиран от фонд „Научни изследвания“ по договор № КП-06- Н65/3 от 12.12.2022 г.

Използвана литература

- Горчилова, Д., Тончева-Златкова, В. (2024). Университетите в XXI век: Изграждане и поддържане на общности, Публични политики.BG, 14(4), с. 36-51. (Gorchilova, D., Toncheva-Zlatkova, V., 2024, Universitetite v XXI vek: Izgrazhdane i poddarzhane na obshtnosti, Publichni politiki.BG, 14(4), s. 36-51), available at: <https://ejpp.eu/index.php/ejpp/article/view/505/1025> (accessed 1 April 2025)
- Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“. (2023). Дейности насочени към общността, (Meditsinski universitet „Prof. d-r Paraskev Stoyanov“, 2023, Deynosti nasocheni kam obshtnostta), available at: <https://www.mu-varna.bg/BG/AboutUs/PublicHealth/deinosti-nasocheni-kym-obshtnostta-zg> (accessed 27 March 2025)

- Медицински университет София. (2020). Методика за предоставяне на финансови стимули за доброволци, (Meditsinski universitet Sofia, 2020, Metodika za predostavyane na finansovi stimuli za dobrovoltsi), available at: <https://mu-sofia.bg/metodica-za-predostavyane-na-finansovi-stimuli-na-dobrovolci/> (accessed 2 April 2025)
- Министерски съвет. (2024). Проект на закон – Проект на РМС за одобряване на проект на Закон за насърчаване на доброволчеството, Министерски Съвет, Портал за обществени консултации, (Ministerski savet, 2024, Proekt na zakon – Proekt na RMS za odobryavane na proekt na Zakon za nasarchavane na dobrovolchestvoto, Ministerski Savet, Portal za obshtestveni konsultatsii), available at: <https://www.strategy.bg/publicconsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=8278> (accessed 1 April 2025)
- Национален статистически институт. (2024). Лица, регулярно използващи интернет. (Natsionalen statisticheski institut, 2024, Litsa, regulyarno izpolzvashti internet), available at: <https://www.nsi.bg/bg/content/2814/лица-регулярно-използващи-интернет> (accessed 6 April 2024)
- Тончева-Златкова, В. (2025). Дигитално доброволчество: трансформация на участието в ерата на цифровизацията, Управление и образование/Хуманитарни и социални науки, 21(4), Бургас: Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, с. 80-92, (Toncheva-Zlatkova, V., 2025, Digitalno dobrovolchestvo: transformatsia na uchastieto v erata na tsifrovizatsiyata, Upravlenie i obrazovanie/Humanitarni i sotsialni nauki, 21(4), Burgas: Universitet „Prof. d-r Asen Zlatarov“, s. 80-92), available at: http://www.conference-burgas.com/maevolumes/vol21_2025/book%204_25.pdf (accessed 30.07.2025)
- Alias, A., Ariffin, K., Noor, N. (2021). Volunteerism among Academics: The Questions of Motivation and Constraints, International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 11(1), pp. 675-689, DOI:10.6007/IJARBSS/v11-i1/7846 (accessed 1 April 2025)
- Alsuwaidi, L., Powell, L., Alhashmi, D., Khamis, A., Zary, N. (2022). Volunteering among pre-clinical medical students: Study of its association with academic performance using institutional data, MedEdPublish. [version 2] 12:24, available at: <https://mededpublish.org/articles/12-24/v2> (accessed 5 April 2025)
- Arbain, A., Samat, N., Zorobi, M., Redzuan, I., Hisam, M., Jaafar, S., Kassim, A., Patar, M., Zaid, N., Ayob, M., Tanakaran, H., Binti, N. (2023). Exploring the Impact of Volunteerism in University CSR Initiatives, International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences, Vol. 13, Issue 12. pp. 5130-5140, available at: https://kwpublications.com/papers_submitted/8068/exploring-the-impact-of-volunteerism-in-university-csr-initiatives.pdf (accessed 6 April 2025)

- Ariza, A., Magana, E., Garcia, E., Rivas, E. (2020). Volunteering in the University Context: Student Perception and Participation, *Education Sciences* 10(12), 380, <https://doi.org/10.3390/educsci1-12-380> (accessed 31 March 2025)
- Baylor College of Medicine. (n.d.). Volunteer Time Off Policy, available at: <https://www.bcm.edu/community/baylor-in-the-community/volunteer-time-off-policy> (accessed 3 April 2025)
- DuBois, D. (2020). Supporting Volunteerism in Youth Development Programs: Progress and Prospects for Advancing the Knowledge Base, *Journal of Youth Development*, Vol. 15 No. 4 Special Issue on Volunteerism in Youth Development Programs, pp. 206-216, DOI: <https://doi.org/10.5195/jyd.2020.986> (accessed 3 April 2025)
- Güntert, S., Wehner, T., Mieg, H. (2022). Organizational, Motivational, and Cultural Contexts of Volunteering. The European View, *SpringerBriefs in Psychology*, Switzerland, p. 19, available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-92817-9_1 (accessed 30 March, 2025)
- International Labour Organization. (2016). Volunteer work, available at: <https://www.ilo.org/resource/volunteer-work> (accessed 28 March, 2025)
- John Hopkins University. (2025). Center for Social Concern, available at: <https://studentaffairs.jhu.edu/socialconcern/> (accessed 4 April 2025)
- Joseph, B., Carolissen, R. (2022). Volunteer leadership: A silent factor in student volunteer retention, *Journal of Community Psychology*, 50(7), pp. 3006-3022, available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jcop.22811> (accessed 3 April 2025)
- Khasawneh, Y., Khasawneh, M. (2024). The role of Social Media in Spreading the Culture of Volunteer Work Among Universities Students, *Studies in Media and Communication*, Vol. 12, No. 4, RedFame Publishing, pp. 201-213, available at: <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/6941> (accessed 8 April 2025)
- Maastricht University Personal & Professional Development Portal. (2025). Volunteer activities. available at: <https://developmentportal.maastrichtuniversity.nl/p/volunteer> (accessed 4 April 2025)
- Nor, N., Aji, Z., Yusof, S. (2023). Leveraging Social Media to Strengthen Volunteerism: Its Effect on Employees Work-Life Integration. *International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences*. Vol. 13, Issue 8. pp. 782-795. available at: https://kwpublications.com/papers_submitted/8634/leveraging-social-media-to-strengthen-volunteerism-its-effect-on-employees-work-life-integration.pdf (accessed 7 April 2025)
- Normah, A., Lukman, Z. (2020). Volunteerism Declined Among University Students: Why Do They Not Volunteer?. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. Vol. 4, Issue 10. pp. 276-280. available

- at: <https://rsisinternational.org/journals/ijriss/Digital-Library/volume-4-issue-10/276-280.pdf> (accessed 6 April 2025)
- Rab, F., Assefa, M., Sohani, S., Ormel, I., Arshad, F., Khalid, A. (2025). Strengthening public health education and humanitarian response through academic volunteerism. *BMC Medical Education*. 25(93). available at: <https://bmc-mededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-025-06676-z#citeas> (accessed 1 April 2025)
- Sekar, S., Dyaram, L. (2021). What makes employees participate in volunteering programs? The role of organizational support, *International Journal of Organizational Analysis*, Vol. 29, No. 2, pp. 512-528, available at: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ijoa-11-2019-1939/full/html> (accessed 5 April 2025)
- Şentürk, M., Tüylüoğlu, B. (2022). Volunteerism and Working with Volunteers. Chapter 2. Defining Volunteerism, p. 51, available at: <https://iupress.istanbul.edu.tr/en/book/volunteerism-and-working-with-volunteers/chapter/defining-volunteerism> (accessed 1 April 2025)
- Siqueira, M., Torsani, M., Gameiro, G., Chinelatto, L., Mikahil, B., Tempski, P., Martins, M. (2022). Medical students' participation in the Volunteering Program during the COVID-19 pandemic: a qualitative study about motivation and the development of new competencies, *BMC Medical Education*, Vol. 22, No. 111, available at: <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-022-03147-7> (accessed 4 April 2025)
- Sophia University. (2025). Volunteer Activities, available at: <https://www.sophia.ac.jp/eng/campuslife/svb/> (accessed 30 March 2025)
- Statista. (2024a). Number of Instagram users in Bulgaria from August 2023 to August 2024, available at: <https://www.statista.com/statistics/1306011/bulgaria-number-of-instagram-users/> (accessed 7 April 2025)
- Statista. (2024b). Share of Facebook Users in Bulgaria 2024, by age and gender, available at: <https://www.statista.com/statistics/1307229/bulgaria-facebook-users-by-age-and-gender/> (accessed 7 April 2025)
- The Open University Students Association. (2025). Volunteering, available at: <https://www.oustudents.com/get-involved/volunteer/> (accessed 2 April 2025)
- The University of Sydney. (2025). Volunteer with us, available at: <https://www.sydney.edu.au/engage/alumni/get-involved/volunteer.html> (accessed 30 March 2025)
- Thomas, S., Sagan, A., Larkin, J., Cylis, J., Figueras, J., Karanikolos, M. (2020). Strengthening health systems resilience. Key concepts and strategies. *Health Systems and Policy Analysis*, Policy Brief 36, European Observatory on Health Systems and Policies, WHO, available at: <https://iris.who.int/bitstream/>

- handle/10665/332441/Policy-brief%2036-1997-8073-eng.pdf?sequence=1 (accessed 7 April 2025)
- Toncheva-Zlatkova, V. (2023). Communication with Volunteers: Challenges and Solutions for Civil Society Organization, *Journal of Management Sciences and Applications*, Vol. 2, No. 1, pp. 151-161, available at: www.unwe.bg/doi/JOMSA/2023.1/JOMSA.2023.1.12.pdf (accessed (30 March 2025)
- UNC School of Medicine. (2025). Student Health Action Coalition, available at: <https://www.med.unc.edu/shac> (accessed 4 April 2025)
- UN Volunteers. (2020). Volunteerism and the Global Goals, available at: <https://www.unv.org/volunteerism-and-global-goals> (accessed 30 March 2025)
- UN Volunteers. (2022). Building Equal and Inclusive Societies. 2022 State of the Worlds Volunteerism Report, available at: <https://swvr2022.unv.org/> (accessed 4 April 2025)
- United Nations. (1985). UNGA Resolution 40-212: Adoption of 5 December as International Volunteer Day for Economic and Social Development, available at: <https://www.unv.org/publications/unga-resolution-40212-adoption-5-december-international-volunteer-day-economic-and> (accessed 2 April 2025)
- United Nations. (2002). A/RES/56/38. Resolution adopted by General Assembly, available at: www.unv.org/sites/default/files/A%20RES%2056%2038.pdf (accessed 29 March 2025)
- University of Hertfordshire. (2025). Societies, volunteering and work, available at: <https://www.herts.ac.uk/life/societies-and-volunteering> (accessed 3 April 2025)
- University of Passau. (2025). Volunteering: AllYouCanDo (AYCD), available at: <https://www.uni-passau.de/en/all-you-can-do> (accessed 4 April 2025)
- University of Reading. (2025). Volunteering, available at: <https://www.reading.ac.uk/essentials/Opportunities/Volunteering> (accessed 2 April 2025)
- University of Sydney. (2025). Volunteer with us, available at: <https://www.sydney.edu.au/engage/alumni/get-involved/volunteer.html> (accessed 3 April 2025)
- Valcheva, K. (2020). Public Policies in Support of Broader Access and Attainment of Higher Education, *Public Policy.bg*, Vol. 11, No. 1, pp. 20-30, available at: <http://ejpp.eu/index.php/ejpp/article/view/341/718> (accessed 27 March 2025)
- Veleva, R. (2025). How volunteering boosts community well-being: pathways to a more connected and satisfied society, *Journal of Management Sciences and Applications*, 4(1), pp. 92-103, available at: <https://jomsa.science/index.php/jomsa/article/view/113> (accessed 29 July 2025)
- Western Connecticut State University. (2025). Benefits of Community Service, available at: <https://www.wcsu.edu/community-engagement/benefits-of-volunteering/> (accessed 30 March 2025)

- Widarko, A., Anwarodin, M. K. (2022). Work motivation and organisational culture on work performance: Organisational citizenship behavior (OCB) as mediating variable, *Golden Ratio of Human Resource Management*, 2(2), pp. 123-138, available at: <https://goldenratio.id/index.php/grhrm/article/view/207> (accessed 31 March 2025)
- Zuki, N., Meor, N., Bakar, M, Mansor, A. (2024). The role of higher education student volunteerism in community service through student citizenship behavior, *Jurnal Personalia Pelejar*, 27(1), pp. 29-34, available at: <https://www.ukm.my/personalia/wp-content/uploads/2024/06/UUM-NUR-SYIFA-IZZATI.pdf> (accessed 29 March 2025)

VOLUNTEERING IN THE CONTEXT OF MEDICAL EDUCATION: ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS FOR FUTURE DEVELOPMENT

Chief Assist. Prof. Zlatina Shotarova, PhD
Department of Public Administration
University of National and World Economy
e-mail: zlatina.shotarova@unwe.bg

Abstract

This study explores the development of volunteering in medical universities in Bulgaria. Through an analysis of public information available from the universities, the benefits for both the students themselves (development of key skills, professional orientation, etc.) and for society are highlighted. The publication aims to present and analyze international good practices related to volunteering and to draw recommendations for its encouragement and promotion in educational institutions. In the article, DESK analysis, analysis of statistical data, SWOT analysis, as well as a synthesis of information from the official websites and the profiles on the social networks Facebook and Instagram at the medical universities in the country are used in order to identify the existing volunteer practices and initiatives and to analyze the way universities organize and promote volunteering among students, staff, and lecturers. A limitation of the present publication is that the analysis of the official profiles on the medical universities in the social network Facebook covers the period September 2024 – April 2025.

Keywords: volunteering, medical university, social engagement, society

JEL: I23, O19